

”**Mennesker med ulike levekår kan framstå som like fornøyde**

Kan det gode liv måles?

«Livet er ikke det verste vi har, og om litt er kaffen klar», heter det i sangen om Svantes lykkelige dag. Både sanger, dikt og annen litteratur beskriver slike positive opplevelser, de som gjerne kommer i kjølvannet av sanselige nytelser, naturens skjønnhet, venner, humor og, kanskje mest av alt, møtet med kjærligheten. Men hva har dette med statistikk å gjøre? Går det an å tallfeste hva et godt liv er ved å spørre hvordan folk har det og se på registrerte opplysninger om deres helse, utdanning, inntekt og boforhold?

Tallrekken har «kjever av jern», skrev en gang dikteren Rolf Jacobsen. Vi kan spørre, men tallrekken gir ikke noe svar «... om fiolinene eller lykken mellom to armer ...» Men noen tallrekker tar faktisk sikte på å gi slike svar, både om lykken i sin allmennhet og om lykken mellom to armer, selv om de er langt fra å kunne gi noe dyptgående svar.

Hvorfor i all verden skulle statistikere bry seg om dette? Burde de ikke holde fingrene av fatet og skjønne at det dreier seg om aspekter ved livet som verken kan eller bør tallfestes?

Vi skal komme tilbake til dette, men noe av svaret ligger i at når fagfolk ønsker å si noe om hvorvidt livet for folk flest blir bedre eller verre, er det vesentlig å måle befolkningens egenvurdering og opplevelse av hvor godt de har det.

Det er likevel uenighet i fagmiljøer om subjektive mål fanger opp det man ønsker å kartlegge og om de er relevante nok for politiske vurderinger. Noen forskere mener at selv om det er viktig å måle forskjellige aspekter ved livskvaliteten, bør målingen gjøres på en mest mulig objektiv måte. To eksempler er arbeidsledighet og inntekt. I disse tilfellene registreres ytre kjennetegn, uavhengig av hvordan personene det gjelder opplever dette. Når vi spør om inntekten er tilstrekkelig eller om livet alt i alt er bra eller dårlig, baserer vi oss derimot på subjektive opplevelser og vurderinger.

Hva er livskvalitet?

Ordet livskvalitet er mangetydig. På norsk er det vanlig å tenke på hvordan livet oppleves av den enkelte. Det handler om i hvilken grad folk «tenker og føler positivt om sine liv». Slik brukes ordet i flere fagbøker om emnet på norsk (se Næss m.fl. 2011, Barstad 2014).

En annen måte å bruke ordet på er som et samlebegrep for velferdens ikke-økonomiske sider, blant annet helse, utdanning, sosiale relasjoner, personlig trygghet og tilfredshet med livet. Det er slik begrepet brukes av den kjente Stiglitz-kommisjonen (se tekstboks med oversikt over internasjonale initiativer) og av OECD (OECD 2013a).

Endelig har livskvalitet også blitt brukt som et annet ord for velferd, det vil si i hvilken grad en person eller en gruppe mennesker kan sies å ha et godt liv. Mange av dem som bruker begrepet på denne måten mener livskvaliteten både har objektive og subjektive aspekter. Begge er nødvendige for å kunne gi et dekkende bilde av hva et godt (eller dårlig) liv handler om (Phillips 2006). Det europeiske statistikkbyrået Eurostat (2015) bruker ordet på en lignende måte.

Anders Barstad
er sosiolog og forsker
i Statistisk sentralbyrå.
(anders.barstad@ssb.no)

Fellesnevneren for de tre tolkningene er en oppfatning om at det ikke kan settes likhetstegn mellom velferd og materiell levestandard. Den økonomiske velstanden er langt fra uviktig, men ordet livskvalitet tilsier at det gode liv er noe annet og mer (Barstad 2015).

Bruken av begrepet inngår ofte i en kritikk av å bruke landets brutto nasjonalprodukt (BNP) og andre økonomiske indikatorer på samfunnsutviklingen som selve målet for hvor godt livet er – de sies å gi et mangelfullt bilde av det sosiale framskrittet.

Tilbake til 1960-tallet

Begrepet livskvalitet begynte å komme i alminnelig bruk på 1960-tallet. Den legendariske talen til president Lyndon B. Johnson om «the great society», tegnet et samfunnsbilde der innbyggerne var mer opptatt av kvaliteten på sine livsmål enn kvantiteten av ting og gjenstander de eide. Det materielle framskrittet var ikke noe mål i seg selv; det skulle legge grunnlaget for et rikere liv i psykologisk og åndelig forstand (Barstad 2014).

I 1960-årene kom det en gryende erkjennelse av at de tradisjonelle økonomiske målene i utilstrekkelig grad fanget opp viktige sider ved utviklingen. På tross av den økonomiske veksten ble problemer som kriminalitet og forurensning heller mer enn mindre utbredt. Denne erkjennelsen ble startskuddet for den såkalte sosiale indikatorbevegelsen innen akademiske og statistikkfaglige miljøer. Den foreslo å måle velferd ikke bare gjennom økonomi, men også statistikk over helse, arbeidsbetingelser, kriminalitet o.l.

Etter hvert mente flere innenfor denne bevegelsen at også opplevelsen av å ha det godt, den subjektive livskvaliteten, burde måles og være en del av indikatorsettet. I 1960- og 1970-årene kom viktige bidrag til utvikling av statistikk og forskning om dette, framfor alt i USA.

Bølgen av internasjonale initiativer

I en rapport fra 2008 påpekte OECD at tilgangen til nøyaktig og dekkende informasjon er helt avgjørende for samfunnsborgernes evne til å vurdere og holde politikerne ansvarlige for det som skjer i samfunnet. «Men tilgangen til et fullstendig og forståelig portrett av det særdeles viktige spørsmålet – om livet blir bedre eller ikke og om det er sannsynlig at livet vil bli bedre i fremtiden – mangler i mange land» (OECD 2008, sitert i Marklund 2014: 214, min oversettelse).

Internasjonalt har det de siste årene kommet en rekke initiativer med sikte på å utvikle nye indikatorer på samfunnsutviklingen (se boks med oversikt). Her inngår ofte livskvalitet som en del av det teoretiske rammeverket. Mange har tatt utgangspunkt i en kritikk av bruttonasjonalproduktet (BNP) og andre økonomiske indikatorer på velferd.

FNs generalsekretær oppfordrer i et notat medlemslandene til i større grad å benytte seg av indikatorer på lykke og velferd i sine politikkevalueringer, og til å instruere de nasjonale statistikkbyråene om å utvide informasjonen om dette i sine systemer. OECD har nylig utarbeidet en omfattende håndbok i måling av subjektiv livskvalitet (OECD 2013b).

I Norden bestilte det svenske finansdepartementet i 2014 en offentlig utredning om mål på livskvalitet som tillegg til tradisjonelle velferdsmål (SOU 2015: 56). Den nylig framlagte utredningen foreslår å definere livskvalitet som handlingsfrihet, altså i hvilken grad «...mennesker har ressurser til å styre sine liv etter egne vurderinger og ønsker» (s. 14). Videre foreslås det at livskvaliteten skal måles ved hjelp av indikatorer for i alt ti komponenter, herunder helse, kunnskaper og ferdigheter, politiske ressurser og fysisk miljø. Derimot blir lykke avvist som mål på livskvalitet, ikke minst fordi lykken i

hovedsak bestemmes av personlighetsfaktorer og andre «private» forhold som politikken ikke kan påvirke.

Hva skjer i Norge?

I Norge har det foreløpig skjedd lite på dette feltet. Det nærmeste vi kommer en samlet presentasjon av indikatorer på livskvalitet (i vid forstand), er indikatornummeret av Samfunnsspeilet som kommer ut hvert tredje år. Den siste utgaven kom i 2014 og inneholdt, i tillegg til artikler om de forskjellige velferdskomponentene, en kortfattet oversiktsartikkel (<http://www.ssb.no/>).

I nettutgaven av tidsskriftet er det i hver artikkel en lenke til sosiale indikatorer for den aktuelle komponenten, der en kan følge utviklingen fra 1980 og framover. Disse artiklene inneholder lite informasjon om subjektiv livskvalitet. Slik informasjon finnes det noe av i levekårsundersøkelsene til Statistisk sentralbyrå, uten at de i særlig grad har satt spor etter seg i offisiell statistikk.

Internasjonale initiativer

Stiglitz-kommisjonen: Ble utnevnt av den franske presidenten, Nicolas Sarkozy, i 2008. Hensikten var blant annet å identifisere svakhetene ved BNP som indikator på sosialt framskritt, og å vurdere hvilke andre former for informasjon som trengs for å kunne utforme mer relevante indikatorer. En hovedkonklusjon var at det er på tide å utvikle et statistisk system som legger mer vekt på måling av menneskers velferd enn på økonomisk produksjon (Stiglitz m.fl. 2009).

OECD: Ett av initiativene til OECD er Better Life Initiative (2011). Det skiller mellom 11 velferdsdimensjoner, inkludert subjektiv livskvalitet, og baserer seg i stor grad på anbefalingene fra Stiglitz-kommisjonen. OECD har til nå utgitt tre publikasjoner der medlemslandene og et fåtall andre nasjoner sammenlignes på de 11 dimensjonene (OECD 2011, OECD 2013a, OECD 2015).

FN: I april 2012 hadde FN sitt første "High-Level Meeting" om måling av framskritt, som ledd i forberedelsene til Rio +20 konferansen i juni 2012. I 2013 ble det utgitt et notat, der FNs generalsekretær oppfordret medlemslandene til å samle inn data om lykke og andre aspekter ved et bredt velferdsbegrep. I tillegg anbefalte han nasjonale konsultasjoner, med deltakelse fra alle relevante parter («stakeholders»). Målet er å finne fram til indikatorer på velferd som kan skape enighet om hvordan det sosiale framskrittet bør realiseres (FN 2013). 20. mars har blitt utpekt som FNs offisielle lykkedag.

Storbritannia: I 2010 tok statsminister David Cameron til orde for nye måter å måle nasjonens framskritt på. Framskrittet skulle ikke bare måles ved å studere hvordan økonomien vokser, men også gjennom å kartlegge hvordan menneskenes liv forbedres. Det britiske statistikkbyrået ONS fikk i oppgave å utarbeide et undersøkelsesopplegg for måling av nasjonal velferd (national well-being), som grunnlag for en ny politikk. I 2012 ble den første utgaven av det årlige, nasjonale indikatorsettet for velferd publisert. I denne publikasjonen inngår også data om subjektiv livskvalitet, som skal samles inn gjennom årlige spørreundersøkelser.

Canada: I 2011 ble Canadian Index of Well-Being (CIW) lansert. Indeksen er utviklet av et uavhengig nettverk av forskere, ledere, organisasjoner og andre personer, med basis i universitetet i Waterloo. Indeksen har åtte dimensjoner, som hver inneholder åtte indikatorer. 1994 brukes som basisår. I rapportene fra prosjektet blir utviklingen i indeksen sammenlignet med den tilsvarende utviklingen for BNP.

Japan: I 2011 kom en regjeringoppnevnt kommisjon med forslag til indikatorer på velferd. En større surveyundersøkelse om livskvalitet (Quality of Life Survey) ble gjennomført for første gang i 2012.

Australia: Det australske statistikkbyrået ABS har siden 2002 publisert Measures of Australia's Progress (MAP). ABS har senere startet et initiativ der de inviterer alle som ønsker det til å komme med synspunkter på hva framskritt betyr for dem, og hvilke dimensjoner som bør inkluderes i målingen av framskrittet (<http://www.abs.gov.au/about/progress>).

Tyskland: En parlamentskommisjon leverte i 2013 sitt forslag til en ny måte å måle sosialt framskritt og velferd på. Den foreslo et indikatorsystem bestående av ti nøkkelindikatorer som skulle dekke velferdens økonomiske, sosiale og miljømessige dimensjoner.

Se nettstedet www.wikiprogress.org for mer informasjon om ulike initiativer.

Til dels er de blitt brukt til forskningsformål (blant annet Barstad 2011; 2014) og i oversiktspublikasjoner fra Folkehelseinstituttet (Nes og Clench-Aas 2011).

Det finnes også andre datakilder om subjektiv livskvalitet som har vært analysert av forskere i Norge. Ottar Hellevik, nå professor emeritus ved Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo, har skrevet en rekke artikler og bøker om utviklingen av lykkenivået, basert på undersøkelsen Norsk Monitor (Hellevik 2008; 2011). De få miljøene som forsker på subjektiv livskvalitet, har gitt til dels fremragende bidrag til den internasjonale litteraturen (se eksempelvis Vittersø 2013, Nes m.fl. 2010 og bidragene i Næss m.fl. 2011). Knut Halvorsen, velferdsforsker og professor ved Høgskolen i Oslo og Akershus, tar i sin siste bok til orde for at mål på subjektiv livskvalitet i større grad bør benyttes som indikatorer på framskritt og et godt samfunn (Halvorsen 2014).

Finanskomiteen med på utviklingen

Siden 2010 har Nasjonalbudsjettene omtalt arbeidet med å måle livskvalitet og utvikle nye indikatorer på samfunnsutviklingen. En enstemmig Finanskomitee ba i 2010 Regjeringen om å sikre at Norge er «i front når det gjelder utviklingen av nye indikatorer for samfunnsutviklingen».

På det politiske området har det skjedd mest innenfor helsepolitikken. Allerede i Loven om helsetjenesten i kommunene, som trådte i kraft i 1984, ble hensynet til befolkningens «trivsel» innført som en egen målsetting for helsetjenesten (Smith 2013).

Det ble videreført i den nye Folkehelseloven fra 2012. I paragraf 1 heter det at folkehelsearbeidet skal fremme både trivsel og helse, og paragraf 4 slår fast at kommunen skal «..fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse...». Det er ikke spesifisert hva «trivsel» skal bety, men i Folkehelsemeldingen fra regjeringen Stoltenberg heter det at «..livskvalitet, velvære, mestring, livsglede og overskudd er ulike sider ved trivselsbegrepet, og dermed også et grunnleggende mål med samfunnsutviklingen som favner videre enn helse» (Meld. St. 34, 2012-2013, s. 157).

I Folkehelsemeldingen fra regjeringen Solberg gjentas den nasjonale målsettingen om «..flere leveår med god helse og trivsel..» (Meld. St. 19, 2014-15, s. 14). En annen lov som inkluderer hensynet til trivsel er Opplæringsloven, som stadfester at alle elever i grunnskoler og videregående skoler har rett til et miljø som «..fremmer helse, trivsel og læring». Folkehelsemeldingen informerer om at Helsedirektoratet, i samarbeid med SSB, Folkehelseinstituttet og «relevante sektorer», er i ferd med å utvikle indikatorer på livskvalitet og trivsel som en del av rapporteringssystemet for folkehelsearbeid. Meldingen understreker at folkehelsearbeidet trenger gode data på befolkningens livskvalitet, og at både subjektive og objektive mål skal inngå.

Kan livskvalitet måles?

Det er slett ikke alle som er overbevist om at det er mulig å måle livskvalitet, verken i den snevre betydningen, som opplevd velferd, eller i en av de utvidede betydningene. En oppsummering av en rekke subjektive og objektive aspekter kan vanskelig gjøres på en entydig måte, mener skeptikerne. Til det er det for stort sprik mellom samfunnsborgernes syn på hva som er det gode liv. «Det en syns er motbydelig, syns en annen er helt nydelig», for å sitere Lillebjørn Nilsen.

Mangfoldet av syn er en utfordring for måling av velferd. Fordelen med å definere livskvalitet som handlingsfrihet er at en unngår å mene altfor mye om hva det gode liv er; isteden nøyer en seg med å måle ressursene som skaper friheten til å velge, i tråd med egne oppfatninger. Indikatorer som først og fremst gjenspeiler at folk har forskjellige preferanser, f.eks. fritidsaktiviteter,

bør unngås ifølge den svenske utredningen om nye velferdsmål (SOU 2015: 56).

I praksis kan det være vanskelig å trekke et klart skille mellom indikatorene som måler ressurser og de som måler preferanser. For eksempel kan visse «passive» fritidsaktiviteter (mye tv, liten fysisk aktivitet) helt eller delvis være et uttrykk for en mangel på ressurser, slik som helse og sosial kontakt. Den passive fritiden kan over tid bidra til enda færre ressurser, dvs. mindre kontakt, dårligere helse.

Spørsmålet er også hva som er hensikten med målesystemet. Hvis poenget først og fremst er å legge til rette for en informert debatt om livskvalitet og sosialt framskritt, er ikke forskjeller i livssyn et like stort problem. Selv om folk vil vektlegge forskjellige aspekter ved de indikatorene viser, ut fra sitt eget verdisyn, kan et godt indikatorsett likevel danne grunnlag for en mer kunnskapsbasert diskusjon om retningen på samfunnsutviklingen.

Sammenhengen varierer

En annen innvending er at sammenhengen mellom økonomisk velstand og livskvalitet er så sterk at det ikke spiller noen rolle om vi måler det ene eller det andre. Forskningen på feltet viser imidlertid at sammenhengen varierer med hvordan en definerer livskvalitet. Befolkningen i rike land er langt mer tilfredse med livet enn de som bor i fattige land, men de opplever like ofte negative følelser (Layard mfl. 2012) og er ikke mindre utsatt for psykiske lidelser (Steel mfl. 2014).

En etter hvert svært omfattende forskning har konkludert med at flere av de mest brukte målene på subjektiv livskvalitet er tilstrekkelig pålitelige og dekkende (Moum og Mastekaasa 2011; OECD 2013b), selv om påliteligheten er lavere enn for mål på utdanning og demografi.

Samtidig har forskningen avdekket mange potensielle feilkilder, forårsaket av at spørsmål er ledende, eller stiller for store krav til hukommelsen, eller at svarene blir påvirket på en uheldig måte av andre spørsmål i undersøkelsen (Barstad 2014). Det er også problemer knyttet til måling av følelser (Vittersø 2011) og den såkalte eudaimoniske livskvaliteten.

Begrepet er hentet fra klassisk gresk filosofi, og betyr at en oppfatter velferd/det gode liv som det å realisere seg selv og sitt menneskelige potensial. I dette perspektivet legger man dels vekt på mening og engasjement, dels på det å fungere godt, akseptere seg selv, ha gode relasjoner til andre og kunne ta selvstendige beslutninger. Høy livskvalitet er ikke ensbetydende med å gå rundt i en euforisk lykkerus. For mange er et engasjert og meningsfylt liv viktig, selv om det er et liv med smerter og prøvelser.

Begrepet eudamonisk er omdiskutert, men har fått gjennomslag internasjonalt, blant annet i retningslinjene fra OECD (OECD 2013b).

Bør livskvalitet måles?

En innvending mot å måle subjektiv livskvalitet kan være at et slikt mål på velferd er vanskelig å anvende politisk. Dette er hovedinnvendingen i den nevnte utredningen fra Sverige (SOU 2015: 56). Politikken bør ikke sikte seg inn mot å påvirke de indre opplevelsene, den kan bare bidra til å endre de ytre betingelsene for menneskers liv. Utredningen viser til statistikk og forskning som tyder på at det ikke har skjedd særlige endringer av den subjektive livskvaliteten i vestlige industriland over tid, på tross av åpenbare forbedringer av levekårene. Vi kan med andre ord ikke forvente at livskvaliteten varierer med samfunnsutviklingen.

Et beslektet problem er at individene tilpasser vurderingen av sine livsforhold til de faktiske mulighetene. «Høyt henger de og sure er de», som reven sier i

en av Æsops fabler, når han må innse at druene henger for høyt til at han kan nå dem. Mennesker med ulike levekår kan dermed framstå som like fornøyde, selv om de langt fra har det like bra hvis en legger objektive indikatorer til grunn.

De som derimot mener at subjektiv livskvalitet bør måles, og har en plass i offentlig statistikk, legger vekt på at preferanser langt fra alltid lar seg tilpasse til omstendighetene. De fattige er faktisk langt mindre fornøyde med livet enn andre (Eurostat 2015), og funksjonshemmede opplever mindre glede (Ramm 2010). Et annet argument er at subjektiv livskvalitet har objektive konsekvenser. En finsk studie viste for noen år siden at jo lykkeligere en person oppga å være, jo lavere var selvmordsrisikoen (Koivumaa-Honkanen mfl. 2003).

Flere oversiktsartikler, der en ser på mønsteret som framkommer når en tar for seg et stort antall undersøkelser, har kommet fram til at det er en sammenheng mellom subjektiv livskvalitet og levealder. Lykkelige lever lenger (Diener og Chan 2011). Undersøkelser tyder på at lykke kan fungere som en viktig ressurs og bidra til å sikre handlingsfrihet.

Tilhengerne av å måle subjektiv livskvalitet trekker også fram forskning som viser at den subjektive livskvaliteten i et samfunn kan endre seg mye over kort tid, ikke minst i forbindelse med økonomiske kriser. Eksempler fra de siste årene er den sterke nedgangen i gjennomsnittlig livstilfredshet som har funnet sted i Spania, Italia og framfor alt Hellas, etter finanskrisen i 2008 (Helliwell mfl. 2015).

En annen fordel med det subjektive livskvalitetsperspektivet er, ifølge noen forskere, at det fremmer empati, fordi subjektive oppfatninger blir respektert, og fordi det nødvendiggjør at en forsøker å forstå andre menneskers følelser (Thin 2012). Heller ikke det er uproblematisk, for hva vil det egentlig si å respektere folks oppfatninger? I den grad det skjer en tilpasning av preferansene til situasjonen, slik at de som har problemer lærer seg å akseptere sin «lodd i livet», kan det tenkes at problemene er forenlige med å være tilfreds. Men det betyr ikke nødvendigvis at disse personene har fått det livet som de ønsker seg.

Veien videre – sette hjertene i brann?

«Det vi måler påvirker hva vi gjør, og hvis målingene er mangelfulle, kan det også bidra til feil i beslutningene» (Stiglitz mfl. 2009: 7, min oversettelse). Dette var et av hovedbudskapene fra Stiglitz-kommisjonen, som tok til orde for en fundamental endring i de offentlige statistikkssystemene.

Både disse anbefalingene, og erfaringene fra andre internasjonale initiativer, innebærer en serie utfordringer. Den viktigste er selve målingen. Et spørsmål er i hvilken grad en fullgod måling av livskvalitet er mulig innenfor dagens system.

Norge deltar i den europeiske levekårsundersøkelsen EU-SILC, som er en viktig kilde til europeisk statistikk om inntekt og levekår. For undersøkelser om levekår er EU-SILC den sentrale undersøkelsen. Den suppleres med nasjonale tema-moduler som roterer tematisk hvert tredje år.

Også i Sverige er datainnsamlingen til levekårsundersøkelsen samordnet med EU-SILC. Den svenske utredningen (SOU 2015: 56) hevder at dette systemet ikke er godt nok, og at en dekkende beskrivelse av befolkningens livskvalitet krever en egen undersøkelse, atskilt fra EU-SILC. For å kunne si noe om livskvaliteten må en, ifølge utredningen, kartlegge situasjonen på i alt ti komponenter for de samme individene. Men når undersøkelsen skal inkludere EU-SILC, er det ikke rom for å få til dette, den knappe intervju-tiden strekker ikke til. Det norske systemet er ikke identisk med det svenske, men også Norge

berøres av spørsmålet om samordningen med EU-SILC gir gode nok data om livskvalitet.

Den andre utfordringen er demokratiutfordringen. FN har understreket at alle relevante parter, som FN kaller «stakeholders», bør involveres i prosessen rundt utvikling av indikatorer på velferd og sosialt framskritt. Det britiske statistikkbyrået, ONS, er blant dem som har arbeidet mest med dette. ONS lanserte i 2010 en nasjonal debatt om hva som «betyr noe» (what matters), for bedre å kunne forstå hvilke indikatorer som bør inngå i mål på nasjonal velferd. Debatten varte i seks måneder. På bakgrunn av svarene laget ONS et utkast til indikatorsett, som igjen ble presentert og diskutert i offentligheten (Everett 2015).

Det er flere fordeler ved en slik framgangsmåte. En folkelig og demokratisk forankring sikrer større legitimitet og eierskap til indikatorene, og høyere sannsynlighet for at de vil bli brukt i offentlige diskusjoner. Ikke minst vil det sikre at sentrale erfaringer og verdier i samfunnet blir reflektert i dem. Måling av velferd og tolkninger av velferdens fordeling er til syvende og sist normative spørsmål. I tillegg er det verdier som gjør statistikken spennende, fordi de knytter de abstrakte tallene til idealer om hva et godt samfunn og et godt liv innebærer. Det er møtet mellom idealer og realiteter som skaper engasjement og «setter hjertene i brann».

Den tredje og siste utfordringen er den politiske. Det er gjort flere forsøk på å integrere målingen av velferd med det nasjonale systemet for politiske analyser og beslutninger, såkalte «policy-integrated frameworks for well-being». Eksempler på slike rammeverk finner en i land som Bhutan, New Zealand og Skottland (Rondinella mfl. 2014). Systemer som dette er ikke lette å få til, i og med at velferd/livskvalitet er en flerdimensjonal størrelse som krever at en forholder seg til mange indikatorer på samme tid. Et annet problem er mangelen på kunnskap, at en ofte ikke vet nok om hvordan forskjellige sider ved livskvaliteten påvirkes av politiske tiltak.

Tall alene beveger ikke verden; uansett metode er det viktig å sørge for at indikatorene inngår i et system der de faktisk blir brukt, til beste for samfunnets læringsprosess og medborgernes velferd.

Litteratur

- Barstad, A. (2011). Ressurser, behov og subjektiv livskvalitet: En analyse av Levekårsundersøkelsen 2008. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 14(3), 163-180.
- Barstad, A. (2014). *Levekår og livskvalitet: Vitenskapen om hvordan vi har det*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Barstad, A. (2015). Livskvalitet. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/livskvalitet>
- Diener, E., & Chan, M.Y. (2011). Happy People Live Longer: Subjective Well-Being Contributes to Health and Longevity. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 3(1), 1–43.
- Eurostat. (2015). *Quality of life: Facts and views*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Everett, G. (2015). Measuring national well-being: a UK perspective. *Review of Income and Wealth*, 61(1), 34-42.
- Halvorsen, K. (2014). *Velferd: Fra idé til politikk for et godt samfunn*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Hellevik, O. (2008). *Jakten på den norske lykken: Norsk Monitor 1985-2007*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hellevik, O. (2011). Inntekt og subjektiv livskvalitet: Easterlins paradoks. *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 14 (3), 181-203.
- Helliwell, J. F., Huang, H. & Wang, S. (2015). The geography of world happiness. I J. F. Helliwell, R. Layard & J. Sachs (Red.), *World Happiness Report 2015* (s. 12-41). New York: Sustainable Development Solutions Network.
- Koivumaa-Honkanen, H., Honkanen, R., Koskenvuo, M. & Kaprio, J. (2003). Self-reported happiness in life and suicide in ensuing 20 years. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 38, 244–248.
- Layard, R., Clark, A. & Senik, C. (2012). The causes of happiness and misery. I J. Helliwell, R. Layard & J. Sachs (Red.), *World Happiness Report* (s. 58-89). Hentet fra <http://issuu.com/earthinstitute/docs/world-happiness-report>
- Marklund, C. (2013). The return of happiness – the end of utopia?: Rankings of subjective well-being and the politics of happiness. I C. Marklund (Red.), *All well in the welfare state?: Welfare, well-being and the politics of happiness* (s. 206-231). Helsinki: Nordic Centre of Excellence Nordwel.
- Moum, T. og Mastekaasa, A. (2011). Kan livskvalitet studeres empirisk?. I S. Næss, T. Moum og J. Eriksen (Red.), *Livskvalitet. Forskning om det gode liv* (s.52-68). Bergen: Fagbokforlaget.
- Nes, R. B., Czajkowski, N. & Tams, K. (2010). Family matters: Happiness in nuclear families and twins. *Behavior Genetics*, 40, 577-590.
- Nes, R. B. & Clench-Aas, J. (2011). *Psykisk helse i Norge: Tilstandsrapport med internasjonale sammenligninger* (Rapport 2011:2). Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Næss, S. (2011). Språkbruk, definisjoner. I S. Næss, T. Moum og J. Eriksen (Red.), *Livskvalitet: Forskning om det gode liv* (s. 15-51). Bergen: Fagbokforlaget.
- Næss, S., Moum, T. og Eriksen, J. (Red.). (2011). *Livskvalitet: Forskning om det gode liv*. Bergen: Fagbokforlaget.
- OECD (2008). *Statistics, Knowledge and Policy 2007: Measuring and Fostering the Progress of Societies*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2011). *How's Life?: Measuring Well-being*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264121164-en>
- OECD (2013a). *How's Life? 2013: Measuring Well-being*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264201392-en>
- OECD (2013b). *OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being*. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264191655-en>
- OECD (2015). *How's Life? 2015. Measuring Well-Being*. OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/how_life-2015-en
- Phillips, D. (2006). *Quality of Life. Concept, policy and practice*. London: Routledge.
- Ramm, J. (2010). *På like vilkår?: Helse og levekår blant personer med nedsatt funksjonsevne*. (Statistiske analyser 115). Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Rondinella, T., Signore, M., Fazio, D., Calza, M. G. & Righi, A. (Red.). (2014). *Map on policy use of progress indicators*. European Framework for Measuring Progress, deliverable 11.1 (<http://www.eframeproject.eu/fileadmin/Deliverables/Deliverable11.1.pdf>), lest 18.08.2015).
- Smith, A. (2013). Helselovgivning i forandring – 29 år med Kommunehelsetjenesteloven. *Michael*, 2013, 10, 119–22.
- SOU 2015: 56 (2015). *Får vi det bättre?: Om mått på livskvalitet. Betänkande av Utredningen om mått på livskvalitet*. Stockholm: Fritze offentliga utredningar.
- Steel, Z., Marnane, C., Iranpour, C., Chey, T., Jackson, J. W., Patel, V. og Silove, D. (2014). The global prevalence of common mental disorders: a Systematic review and meta-analysis 1980-2013. *International Journal of Epidemiology*, 43(2), 476-493.
- Stiglitz, J. E., Sen, A. & Fitoussi, J.-P. (2009). Report by the Commission on the Measurement of Economic and Social Progress. Hentet fra www.stiglitz-sen-fitoussi.fr
- Thin, N. (2012). *Social happiness: Theory into policy and practice*. Bristol: The Policy Press.
- United Nations, General Assembly, 67th Session. (2013). Happiness: *Towards a holistic approach to development: Note by the Secretary-General (A/67/697)*. 16 January 2013. Hentet fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/697
- Vittersø, J. (2011). Kan lykken måles? *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 14(3), 150–162.
- Vittersø, J. (2013). Functional well-being: Happiness as feelings, evaluations, and functioning. I S. A. David, I. Boniwell & A. C. Ayers (Red.), *The Oxford Handbook of Happiness* (s. 227-244). Oxford: Oxford University Press.